

«ДІД БУВ КОЗАК, БАТЬКО СИН КОЗАЧИЙ...», або роздуми над діяльністю деяких детективних агентств

Кожна історія, як відомо, має пролог. Не є виключенням і ця. Коли, під час роботи наукового конгресу «Національна перлина Запорозжя», присвяченого проблемам о. Хортиці, 27 вересня цього року, перед початком засідання секції «Єднання і духовність», до мене підійшов незнайомец, я й гадки не мав, якого продовження матиме наша коротенька розмова.

– Ви будете Володимир Мільчев? – суворо запитав він.

Отримавши підтвердження, чоловік кілька секунд уважно розглядав мене, неначе вивчаючи на предмет належності до суспільно некорисних етнічних та соціальних груп, після чого кинув:

– Читав я Ваш опус...

Ще кількох фраз виявилось достатньо, щоб з'ясувати, що йдеться про невеличку археографічну публікацію «Кордони Війська Запорозького та діяльність російсько-турецької межової комісії 1705 р.» (Запоріжжя, 2004. 80 с.), виданої на поліграфічній базі ВАТ «Мотор-Січ». Як вже відомо читачам, упорядником та автором передмови є я, Володимир Мільчев.

– Дурне Ви там понаписували... – вів далі незнайомец. – А документи!!!.. Що ж людина буде думати, коли їх почитає?! Що так воно й було?! Та й з Мазепою Ви того – накрутили! Герой-Антигерой!!!..

З подальшого виру сумбурних реплік випливало, що головною моєю провиною не тільки перед пам'яттю історичного Запорозжя, але й нинішніх його спадкоємців, до яких чоловік відносив, насамперед, себе, є вміщення до збірки «неправильних» документів. Спроби пояснити, той факт, що інших, на жаль, 300 років тому, на замовлення добродія написано не було, а тому мусимо вдовольнитися тими, що є, не дали бажаного результату. Так само, з ходу, було відкинуто, як еретичну, думку про те, що я, як упорядник, маю право висловити у передмові власну точку зору на історичні події тих часів.

– Я по Вас проїдуся, – похмуро пообіцяв він на останок, та додав. – У газеті.

– У якій?

– Побачите...

Більше ми в той день не розмовляли. Так саме таємницею для мене залишилося прізвище, ім'я та рід занять таємничого незнайомця. Втім, зачіска – симбіоз пам'ятної з 70-х років «канатки» та сором'язливого оселедчика (невеличкого, рівно такого завбільшки, щоб було зрозуміло, що людина «козакує», але, в той же час, не є актором кінного театру «Запорозькі козаки»), вказувала на приналежність незнайомця до одного з «неокозацьких» формувань.

Вдруге він виринув лише через два місяці. Очевидно, саме стільки часу було необхідно детективові від «козацтва», аби провести власне незалежне розслідування та оформити все те, що переповнювало душу та розпирало серце, у письмовому виді. Причому виринув не аби де, а на шпальтах відомої

у місті та області газети «Субота-плюс». Хочу звернути увагу читачів, на той факт, що під час нашої нетривалої розмови добродій, який пізніше виявився паном Миколою Прохоренком, не осмілювався кинути мені у обличчя всі ті «нахабно», «бреше», «гавкнути», якими так рясно уквітчаний плід його публіцистичних потуг. Чогось забракло? Адже у пана Прохоренка були всі шанси отримати вдовolenня всіх висунутих ним до мене претензій відразу, на місці, а не обливати мене брудом через пресу.

Ну то нехай... Вже як сталося, так і буде. Доведеться вести полеміку публічно, що мене не надто й лякає. Хочу відразу наголосити, що вся «система нападу» пана Прохоренка спирається на те, що більшість читачів «Суботи-плюс» ніколи не бачили та може й не побачать опублікованих мною документів. Подібно до інших академічних видань, їх було видано невеликим накладом (у нашому випадку – 300 примірників). Лише за умови цього стає можливим довільне використання «слідчим» окремих цитат документів та власне тлумачення окремих положень, висловлених у передмові до документів. Читач має вірити панові Прохоренку, що називається «на слово», коли він пише про те що *«читаючи відібрані упорядником документи, і аналізуючи їх, стає зрозумілим, що попереднє слово написала людина, яка стоїть на антизапорозьких та проросійських позиціях»*. У будь якої особи, що мала змогу попередньо ознайомитися з ними, подібні твердження викликають, м'яко кажучи, непорозуміння та подив. Спробую й я у своїй відповіді панові Прохоренку донести правду до читачів «Суботи».

Перш за все хотів би звернути увагу пана Прохоренка на те, що я дійсно є істориком та спеціалістом з історії запорозького козацтва XVIII століття, а не «істориком» та «спеціалістом по козаках» (підкреслене місце, до речі, є калькою з російської, що викликає сумніви у вільному володінні паном Прохоренком мовою предків). Подібного статусу було досягнуто мною впродовж тривалих занять історичною наукою, підтверджено відповідними дипломами та не викликає заперечень з боку істориків-козакознавців не тільки міста Запоріжжя та України в цілому, але й Канади, Польщі, Росії та деяких інших країн. Так, що я дійсно є істориком, кандидатом історичних наук та докторантом, на відміну від деяких єфрейторів та сержантів запасу, що уквітчують себе старшинською титулатурою XVII–XVIII століть, найближчими сучасними відповідниками якої є звання полковника або генерал-майора. Тож, пане Прохоренко, розпочнемо урок історії та розбір Вашого «розслідування».

«Відвертою брехнею», тільки не моєю, є вже перший абзац Вашої статті, у якому, за допомогою малозрозумілого жонглювання датами та перекручення написаного мною, Ви підводите читача до думки про те, що головним прагненням російського царя було будь в яку ціну віддати лукавим бусурманам чималий шмат запорозької землі. Що ж, давайте поглянемо на те, що написано у мене: *«надзвичайно ускладнила ситуацію смерть турецького комісара Ібрагіма-аги, немолодої вже людини, що сталася 12 вересня 1705 р. Виникла реальна загроза того, що розмежування кордону з Туреччиною не*

буде завершено й цього року. Це відверто суперечило планам Петра I, який саме в цей час знаходився на чолі російського війська у Прибалтиці. Перспектива розриву відносин з Туреччиною та війни на два фронти аж ніяк не влаштувала царя. Ось чому у своїх листах до О.Українцева, писаних з Мітави – столиці герцогства Курляндського, він наполягав на неодмінному завершенні розмежування, нехай навіть ціною територіальних поступок, які не відповідають першопочатковим умовам Константинопольського трактату. Після отримання подібних інструкцій, О.Українцеву не залишалося нічого іншого, як тільки чекати прибуття нового турецького комісара». Хочеться також нагадати «козацькому детективові» той, мабуть неприємний для нього, але незаперечний історичний факт, що Військо Запорозьке Низове, у згадуваний час, визнавало сюзеренітет Московського царства. Сам кошовий Кость Гордієнко, в чому добродій може переконатися ще раз переглянувши збірку документів (листи до Омеляна Українцева) називає Петра I не інакше як «пресветлейший и державнейший монарх наш его Царское Величество». Згідно всіх норм тогочасного міжнародного права територія Запорожжя визнавалася автономною, але все ж таки частиною російської держави, і у Петра I не було жодних підстав для того, щоб за «добре живеш» віддавати туркам землі рясно політі українською та російською кров'ю. Але обставини, змусили його піти на подібні поступки. Якби пан Прохоренко менш упереджено читав передмову, то помітив, би, що я аніскілечки не втішаюся цим фактом. У своїй оцінці дій турецької, російської та запорозької сторін у процесі розмежування кордону, я завжди спираюся на один з засадничих принципів будь якого історичного дослідження – принцип історизму, про який мабуть не чули деякі детективи. Дослівно:

«Вже 22 жовтня 1705 р. думний дяк О.Українець та новоприбулий комісар – Коч Магмет-ефенді обмінялися відповідно засвідченими актами розмежування кордону. Як того і слід було сподіватися, місцевість навколо Кизикерменю залишилася за турками. Кордон між рр. Дніпром та П.Бугом також пройшов набагато північніше тієї лінії, на яку сподівалася російська сторона на початку комісії. Політичний престиж та економічні інтереси Війська Запорозького зазнали болючого удару. Наслідки цього невваженого кроку не примусили себе чекати... Документи справи, що стала об'єктом даної археографічної розвідки, цілком реально зображують нам ті драматичні обставини, у яких відбувалося проведення прикордонної комісії 1705 р. Скажемо більше: у них криється ключ до розуміння причин підтримки К.Гордієнком свого заклятого ворога І.Мазепи у його антимосковському виступі та переходу Війська Запорозького під кримську протекцію. Історичні умови, в яких опинилося Запорожжя на початку XVIII ст., майже один до одного повторилися у третій чверті того ж століття. Двадцятип'ятирічне перебування поза межами Російської держави, невдалий для Москви Прутський похід 1711 р. та малорезультативна російсько-турецька війна 1735–1739 рр. лише трохи уповільнили імперський

наступ на Запорозжжя».

Як бачимо, треба добряче напружити фантазію, аби побачити тут щось «антизапорозьке» та «проросійське».

Найбільш подразнюючим фактором для пана слідчого стала присутність у передмові матеріалу, що стосується діяльності Петра І та гетьмана Івана Мазепи та моя оцінка їх діяльності. Відносно Петра І. Вельмишановний пан Прохоренко чомусь вважає, що *«Володимир Мільчев нахабно відбілює та здійсмає на недосяжну (та незаслуговану) височінь Петра І»*. З приводу цього можу сказати наступне.

По-перше, переглянувши ще раз всю передмову я зміг знайти лише одне «підозріле» місце, в якому дається оцінка Петра І: *«...на іншому – північно-східному краї Туреччини, на історичну арену вневнено виходить нова сила – Росія. Керована амбіційним та енергійним царем – Петром І, держава, яка довгий час знаходилася за кулісами великої світової політики, за короткий час збільшує вплив у південноукраїнському регіоні...»*. Чисто по-людськи я можу зрозуміти обурення пана Прохоренка з приводу того, що мною не було написано щось на кшталт «з глухих ведмежих закутків сибірської тайги визирнула хижа пащека пожадного звіра – Московії, керованої катом та душогубцем Петром І». Але ж нехай і пан Прохоренко зрозуміє мене – специфіка історичного дослідження дещо не збігається з жанром «козацького розслідування», і я не можу на догоду йому та йому подібним через слово бажати *«сто копанок чортів»* кривавому Петрові, який все ж таки попри репресивні методи у впровадженні уніфікаторської політики по відношенню до України, таки дійсно був енергійною людиною, а Росія у XVIII столітті таки дійсно вийшла у лідери європейської та світової політики. Так вже воно було, пане Прохоренко! До речі, прочитати про це Ви можете у будь-якому шкільному підручникові по яких навчаються українські школярі. Інших дифірамбів на честь Петра І знайти не зміг.

По-друге, серед порядних людей (до яких, безперечно відноситеся і Ви), не прийнято видавати за свої слова та думки інших осіб, як от у разі з *«недосяжною (та не заслугованою) височінню»*, на яку я здійсмаю постать Петра І. У написаній мною передмові читач може побачити наступні рядки: *«Аби підкреслити значущість віднайдених матеріалів для реконструкції історії запорозького козацтва у XVIII ст., зауважимо, що цей період є одним із найменш досліджених. Попри те, що ми маємо представницькі історіографічний та історико-літературний доробки, в яких ретельно простудійовано та зображено період гетьманування І.Мазепи, події Північної війни на українських землях, сумні часи після Полтавської баталії, у цих розвідках та творах ми не зустрінемо К.Гордієнка та Військо Запорозьке як головних, чи бодай самотійно діючих сил історії чи літературного сюжету. Скрізь вони немовби знаходяться в густій тіні, яку відкидає постать гетьмана І.Мазепи, здійснота істориками та письменниками на недосяжну (та незаслуговану) височінь». Втім, можливо я помиляюся, і подібний хід пана Прохоренка є лише літературним прийомом, який мав додати духмяного*

присмаку сарказму та іронії у текст його статті, а мене мав змусити почервоніти, зашарітися та почати приділяти більше увагу гетьманові Мазепі, а не російському цареві. У такому разі, пане Прохоренко – вітаю. Ви досягли своєї мети.

Отже, Іван Мазепа. Асоціації, які виникають у людей при звучанні цього імені можуть бути найрізноманітніші. Одні, не занадто обізнані у питаннях історії, згадують приємного вусаня з банкноти номіналом у 10 гривень і нічого більше. Другі, у чийй свідомості Кібальчиші ще й досі воюють з підступними Плохішами, а дідусь Ленін підготовує зголоднілих сиріток своїм кремлівським спецпайком, беззастережно заплямують гетьмана зрадником та мерзотником. Треті, скажуть що то був Борець за українську національну ідею та за визволення козацького краю з-під московського ярма, предтеча української незалежної держави. Четверті, взагалі нічого не скажуть, тільки підгавкнуть по-собачому. До останніх, за логікою пана «козацького слідчого», належить переважна більшість не занадто заангажованих ідеологічно істориків, до яких я відношу й себе.

Знову ж таки, уважно переглянувши текст передмови я виокремив найбільш «гавкуче» місце в якому йшлося про гетьмана Мазепу: *«Кінець XVII – початок XVIII ст. запам'ятався сучасникам як час невищухаючих конфліктів у відносинах Запорозької Січі з російським урядом та провідником його політики на теренах України – гетьманом І.Мазепою. Цьому сприяла не тільки колоніальна політика Москви на землях Вольностей, але й невдоволення Війська просуванням козацько-селянської колонізації з Гетьманщини та Слобожанщини на південь, на споконвічні запорозькі землі»*. На думку ж пана Прохоренка таким є апріорне положення відносно того, що гетьмана Мазепу було усунуто від участі у діяльності комісії. Аби ще раз нагадати мені про те, що й без нього відомо, пан Прохоренко нагадує мені про це не тільки погрозливим «забув мабуть!», але й переліком населених пунктів на території Речі Посполитої, в яких перебував Мазепа впродовж літа 1705 р. на чолі 30-тисячного війська козаків Гетьманщини.

Можливо, я зроблю панові Прохоренку відкриття, пояснивши, що гетьман Мазепа був зайнятий там не прирощенням до українських земель територій аж по Віслу, а вірно ніс службу російському цареві під московськими ж штандартами, що щорічні набори козаків на службу, які він залізною рукою здійснював щороку, відправляючи тисячі козаків на каналні роботи до далекого Санкт-Петербургу та на війну, що точилася у далеких від України провінціях Речі Посполитої та Швеції, виснажували економіку України та пустошили козацькі села та містечка. Можливо він буде здивований, дізнавшись, що впродовж 20-річного гетьманування Мазепи не тільки будувалися нові церкви, відкривалися навчальні заклади, але й тисячами покріпачувалися нижчі верстви українського козацтва. Так само, як здивує його той факт, що гетьман був одним з найзаможніших землевласників Московського царства, володів тисячами селян не тільки на Україні, але й у власне російських землях. Або ж те, що Мазепа за будь-яку ціну намагався

скоротити автономію та самоврядність Запорозжя, особливо ворогуючи з цього приводу з кошовим Костем Гордієнком, якого у листуванні з третіми особами інакше як «скаженим псом» не називав. Чи про не занадто високу моральність Мазепи, як на гадку його сучасників: мабуть не дуже морально було розбестити власну хрещену доньку (Мотрю Кочубіївну) а на додаток ще й стратити її обуреного батька, свого кума? Або ж про страшену непопулярність гетьмана серед населення України, через що й не вдалося притягти на свій бік достатньої кількості однодумців під час переходу до Карла XII. Втім, читати Вам розгорнуту лекцію я й не збираюся. До речі, все те, що тільки що я сказав Ви можете прочитати у роботах українських істориків, починаючи від М.Костомарова та Д.Яворницького і до сьогодення, які чимало «нагавкали» даючи непристрасну оцінку особистості Івана Мазепи, з врахуванням всіх його плюсів та мінусів.

Не може не викликати поваги обізнаність пана Прохоренка зі значенням слова «архаїчний» та володіння примірником «Глумачного словника української мови». Втім, навіть словник та неабияка ерудиція не допомогли панові Прохоренкові усвідомити що ж саме хотів я сказати називаючи запорожців носіями традиційної архаїчної культури. Я розумію, що мені, мабуть, вже не стати для нього науковим авторитетом, тому переадресую його до роботи директора Нікопольського регіонального відділення Науково-дослідного Інституту козацтва при Інституті історії НАН України Владислава Грибовського «Кошовий отаман Петро Калнишевський» (Дніпропетровськ, 2004. 132 с.). У ряді місць своєї роботи він вказує на те, що *«запорозжці творили свій особний соціальний устрій на засадах додержавного егалітаризму»* (с. 17), тобто Запорозжя ще й у середині XVIII століття являло собою досить архаїчну соціальну модель. Все це пан слідчий міг би прочитати й у працях інших сучасних українських козакознавців (В.Брехуненка, С.Лепявка, Т.Чухліба та ін.), але я навмисно адресую його до праці В.Грибовського, оскільки той свої заняття історією поєднує із членством у козацькій громаді м.Нікополя, а тому його важко запідозрити у антикозацьких настроях. Подальші глибокодумні викладки з приводу москалів, котрі *«якщо такі розумні»*, та невідповідності одиниць виміру відстаней меншою мірою одіозні. Однак, аби Ви, пан Прохоренко не надто нервували, спішу погодитися з Вами, що москалі й дійсно трохи не такі, та навіть олію називають не інакше як «падсолнечнає масла».

Всі подальші ваші закиди в мій бік, смішні не тільки для професійних істориків, але й для будь-якої ерудованої людини. З приводу давнини функціонування «російського мату» на теренах України, теми, що ввижається панові слідчому настільки актуальною. Елементарні норми пристойності та вимоги цензури не дозволяють мені продемонструвати весь той багатющий мовний потенціал, утому числі й у галузі ненормативної лексики, яким користувалися наші предки. Візьміть хоч би численні списки «Листа запорожців до турецького султана» (не ті, звісно, що вміщені у підручниках з української літератури для учнів загальноосвітніх шкіл), зафіксовані

дослідниками впродовж XIX століття, з колоритними побажаннями на кшталт: «У нехрещений лоб, мати твою...» Що на це скажете? Що це пізніші «кацапські» нашарування? Можу показати два документи часів Нової Січі – 1737 та 1772 років, віднайдені мною у Російському державному архіві давніх актів у Москві, які також свідчать на користь використання запорожцями соковитих словечок. Чи знову *«кортить авторові знайти, а якщо не знайти, то хоч із стелі списати, факти, які погано характеризують запорозьких козаків»*? Закриваючи тему «матюків» хочу сказати панові Прохоренку, що згідно останніх досліджень філологів України, Росії, Польщі та інших слов'янських країн цей мовний пласт належить до найбільш архаїчних у всіх слов'янських мовах та був спільним ще у праслов'ян, тобто, задовго до появи військ Російської імперії та Червоної Армії у якості його розповсюджувачів.

Або ж з приводу *«цінного, з його точки зору»* листа кошового Гордієнка до глухівського сотника Туранського, з приводу купівлі церковного вина, що мало продемонструвати всьому світові *«які пияки козаки»*. Хочеться нагадати панові Прохоренку, що цього листа, копію якого глухівський сотник пересилав Омеляну Українцеву (документ № 18) було додано ще й секретну цидулу (документ № 19), в якій Туранський безсоромно «здавав» кошового російському комісарові, інформуючи про таємні плани та антиросійські настрої Січі. Саме тому пане слідчий, а не для виставлення запорожців п'яницями! Хочеться також просвітити Вас, що церковне вино так тому й називалося, що у згадувані часи використовувалося лише для церковних потреб, а не стояло на полицях магазинів з надписами на цінниках *«Кагор церковний. Феодосія. 1175»*. Вживали ж козаки дещо інших напоїв, оскільки були звичайними живими людьми, а не святими з ікон, як Ви їх собі уявляєте. Не вірите мені? Ну то повірте хоч кошовому Гордієнку, який сам заявляв посланцеві від московського комісара: *«всякие писма и предложенные дела принимают у них в раде по утру, а теперво де многие у них в войске пьяны»* (документ № 13).

Пропускаючи подальші, малозрозумілі для мене висловлювання з приводу заниження мною військових та дипломатичних здібностей козаків, переходжу до останніх, та найбільш «смачних» ремінесценцій *«козацького розслідування»*. Згідно них, десь у темному та старанно охороняемому від чужого ока закутку квартири україножера та фальсифікатора історії козацтва Володимира Мільчева знаходиться потаємна кімната. Якщо ж відчинити її, то здивованому відвідувачу відкриється... Ні читачу, не ляльковий театр татуса Карло, набагато гірше. На покутті, під парсуною Петра I, писаною кров'ю українських немовлят, у полохливому світлі лампадки він розгледить купу балалайок, валянків, самоварів та порожніх пляшок від *«Русской водки»* – неодмінних супутників *«справжнього патріота Росії»*. Якщо ж спритно взятися до роботи та розгрісти все те, то віднайдуться ті 62 документи, які україножер та фальсифікатор Мільчев підступно заховав, аби *«не дати можливості нащадкам запорозьких козаків ознайомитися з документами свого заклятого ворога»*. Вибачте, пане Прохоренко, але висказаний вами

абсурд так і спокушає пофантазувати, причому як найгротескніше. Як я відзначив у передмові – *«головним критерієм відбору стала інформативність документу, його потенційна спроможність якомога ширше висвітлити найрізноманітніші аспекти історії Війська Запорозького на початку XVIII століття»*. Там же вміщено анотований перелік всіх документів справи, яка стала об'єктом археографічного дослідження. Повірте мені, вони не настільки цікаві як ті що були опубліковані. Втім, можу передати Вам ці копії для ознайомлення. Сподіваюся, особі якій під силу було провести ґрунтовне «козацьке розслідування» буде не важко прочитати канцелярський скоропис початку XVIII століття (зразки подано у якості ілюстрацій до публікації документів) та опрацювати їх згідно сучасних норм археографічної науки. Так само, як для керівників громадської організації «Запорозьке Військо Низове «Запорозька Січ», не складе труднощів виділити кілька тисяч гривень на їх публікацію. Обіцяю, що попри ті, не зовсім позитивні відчуття, які викликали Ви у мене своєю статтею, я допоможу Вам практичними рекомендаціями.

Не можу не поділитися з Вами й своїми міркуваннями з приводу ярликів *«проросійськості», «антизапорозькості» та «російського патріотизму»*, які Ви з такою легкістю начепили на мене. Пане Прохоренко, адже Ви абсолютно зі мною не знайомі, якщо не враховувати кількахвилинної розмови! Ви жодною мірою не обізнані з тим, що я кажу, як думаю та пишу. Втім, я не маю бажання виправдовуватися перед Вами. Скоріш хочу застерегти від подібних необдуманих кроків у відношенні до інших осіб. Мабуть це актуально, оскільки для вас всі люди, прізвища яких закінчуються на «-ев, -ов, -єв» є «расейськими» патріотами. Як може бути російським патріотом людина, яка не має жодної краплини російської крові у своїх жилах, не народилася та не жила у Росії, а все своє життя присвятила дослідженню української історії? Ну то Вам, мабуть, видніше...

Здавалося, б на цьому можна й закінчувати: російський патріот та фальсифікатор історії Володимир Мільчев як зумів відбрехався від «нащадків запорозьких козаків», статус-кво відновлено. Але все ж таки у читачів мабуть залишається легкий подив – з чого б це такій поважній особі якою є пан Микола Прохоренко, носієві високих чинів, про які він з охотою повідомив читачам, ні з того ні з сього кидатися на пана *«історика»* Володимира Мільчева? З чого б це йому вибудовувати власні візії вітчизняної історії, фахівцем у чому він не є та наражатися на небезпеку публічної та, сподіваюся, більш ґрунтовної та аргументованої відповіді? Цього читач не збагне, якщо хоч трохи не ввести його у курс того, чим живуть, що роблять та хто ж такі є «сучасні козаки Запорізького краю».

14 жовтня 1990 року, на військове свято запорозького козацтва Покрови Пресвятої Богородиці, під проводом провідних діячів культури та освіти на о.Хортиці зібралося кілька сотень людей найрізноманітніших професій. Всіх їх об'єднувало одне – прагнення відродити славні традиції запорозького козацтва, які б мали стати світоглядними ціннісними орієнтирами для українського суспільства, що тільки-но почало прокидатися від важкого сну.

Тоді ж заклали підвалини подальшого розвитку, що й було закріплено створенням козацького громадського об'єднання «Запорозька Січ». Однак, ті ентузіасти, що 15 років тому мріяли про відродження колишньої козацької слави вони й гадки не мали, як події розвиватимуться надалі та що з цього станеться.

Не бажаючи аж занадто переобтяжувати читачів всіма перипетіями «енеїд» сучасних козаків (я, або хтось з моїх колег зробить це у найближчих випусках газети), хочу нагадати, що на сьогоднішній день козацькі громади Запорізької області входять складовою до кількох об'єднань. Єдності між ними, як Ви вже здогадалися немає. Одні проповідують централізаторські ідеї та єднання всіх козацьких громад на теренах колишнього СРСР. Інші ж навпаки, стоять на «урапатріотичних» позиціях, відкрито декларують свою виключну канонічність та відданість українській національній ідеї. Незначна кількість ратує за відродження старої української релігії (рунвірівці). Поодинокі групи займаються патріотичним вихованням молоді.

Не бажаючи принижувати заслуги козацьких організацій у справу відродження національних традицій, зауважу, що в будь-якій з них є чимало людей, які всім серцем вболівають за Україну, та роблять чимало корисного для своєї вітчизни. Але ж багато й тих, хто складає соціальну базу соціокультурного феномену відомого під назвою «шароварництва».

Що ж являє собою типовий «шароварник» міста Запоріжжя? Зазвичай це чоловік 35-50 років, з середньою чи середньою спеціальною, рідше вищою, освітою. Основний рід занять (тобто, той який дає засоби для існування) може бути найрізноманітнішим – від підприємництва та державної служби до роботи у «органах» чи то на котромусь з металургійних підприємств міста. Об'єднує всю цю різношерсту публіку не стільки відданість якійсь конкретній ідеї, скільки відчуття «тусовки». Це якщо хочете, клуб за інтересами. Кілька разів спостерігаючи за «козакуванням» запорізьких «шароварників», з такими невід'ємними атрибутами, як зварений куліш, щось до нього, розкотисте «Будьмо-гей! Будьмо-гей! Будьмо-гей-гей-гей!», спіймав себе на думці, що «хлопці» (якщо можна так називати чоловіків середнього та старшого віку), все ще граються. Звичайно не в банальну дворову «війнушку» під час якої грудками сухої землі треба закидати «біляків» чи «німців» (у дитинстві пана Прохоренка, мабуть, фігурували «москалі» та «совєти»). Ні в гру посерйозніше! Такий собі суржик «Зарниці», в яку грав школярем на Хортиці, з рольовими іграми сучасних толкієністів, які тусуються там же. Тут є де розгорнутися справжньому козарлюзі! А вуса в мене, а оселедець, а шаровари які рясні! Можна звісно й поговорити під хорошу компанію, «потравити» сіромі останні байки, вичитані з першого тому «Історії запорозьких козаків» Дмитра Яворницького, та пропущені крізь призму власного інтелекту. Мало? Ну тоді можна відлупцювати «запроданців» з конкуруючого «війська» (особливо популярною така забавка була у 1994–1996 роках).

І все б нічого, хай би гралися собі «хлопці», а там дивишся й онуки на зміну підростуть! Вовтузьтеся гетьмани-самосвяти та кошові-єфрейтори! На дворі

слава Богу не XVII століття, Руїни не накоїте. Так ні, хочеться заявити про свою соціальну значущість, про змогу впливати на плин історичного процесу в Україні. Та й події ж які у нас зараз відбуваються! А тут ще «деякі історики» опуси свої друкують... Не інакше як «*справжній патріот Росії*»...

Улю-лю-лю-лю, його!

От-тепер, пане Прохоренко мабуть дійсно що все. Якщо мені не вдалося переконати Вас у неправоті і Ви досі вважаєте що висунуті Вами звинувачення мають під собою підґрунтя, то прошу до бар'єру. Сподіваюся, що Ви не будете давати своєму джурі вказівку: – Обсип пана крейдою та подай мені булаву, – як це зробив у відомому анекдоті Тарас Бульба, якого викликав на дуель д'Артаньян. Все ж таки XXI століття. Тож будемо діяти згідно вимог часу. Пропоную розмістити повний текст вашого «розслідування» (найбільш одіозні місця не пропустила редакція) з моєю відповіддю на нього на сайті «Козацтво XV – XXI століть» (www.cossackdom.com), а численні відвідувачі – члени козацьких організацій та любителі козацької історії висловляться з цього приводу. Електронний варіант моєї публікації, по якій Ви «проїхалися» розміщено там же. Мій контактний телефон можете дізнатися в редакції газети.

Володимир Мільчев

**(Опубліковано: Субота-плюс (Запоріжжя). – 16-23, 24-31 грудня 2004.
– № 51-52 (304-305).**